

SPORMETRE
The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

DOI: 10.33689/spormetre.1609992
Research/Review Article

Geliş Tarihi (Received): 30.12.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 22.06.2025

Online Yayın Tarihi (Published): 30.06.2025

**SPOR ORTAMINDAKİ BİREYLERİN EBEVEYN-ANTRENÖRLERE BAKIŞ
AÇISI***

Ayşegül Funda Alp^{1†} , Elif Karagün¹

¹Kocaeli Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Kocaeli, TÜRKİYE

Öz: Spor alanının temel aktörleri olan sporcu, ebeveyn ve antrenörler, “spor üçgeni” olarak adlandırılmaktadır. Bu sosyal sistemin üyeleri birbirleriyle karmaşık şekillerde etkileşime girmekte ve bu etkileşimler çocuklarda önemli sonuçlar doğurabilmektedir. Spor üçgeni paydaşları birbirlerini etkileme ve birbirlerinden etkilenme özelliğine sahiptir. Ancak üçgeni oluşturan ilişkilerden (antrenör-sporcu, ebeveyn-sporcu) birinin diğeriyle (hem ebeveyn hem antrenör) kesişmesinin ne gibi durumlar yarattığı bilinmemektedir. Spor camiasının duruma bakışı bu olguyu aydınlatacak adımlardan biri olarak görülmektedir. Bu sebeple bu çalışmanın amacı spor ortamlarındaki kişilerin ebeveyn-antrenörlere bakış açısını ortaya koymaktır. Çalışmada bireylerin algılarının, davranışlarının ve deneyimlerinin incelenmesine olanak sunduğu için nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla katılımcılarla derinlemesine bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 11 katılımcı (5 erkek, 6 kadın) ile yürütülen çalışmada, katılımcıların “herhangi bir spor branşında en az iki yıl sporcu, antrenör veya sporcu velisi olmak” ölçütü olarak belirlenmiştir. Görüşmeler katılımcıların izniyle ses kaydına alınmış ve ortalama 19.12 dakika sürmüştür. Ses kayıtları dinlenerek bire bir aktarımla transkripsiyon tamamlanmıştır. Tematik analiz yöntemiyle verilerden kod ve kategoriler elde edilmiştir. Spor ortamındaki bireylerin ebeveyn antrenörlere bakış açısı teması altında 6 kategori oluşturulmuştur. Bunlar; ebeveyn-antrenöre sahip olmanın avantajları, ebeveyn-antrenöre sahip olmanın dezavantajları, ebeveyn-antrenör olmanın avantajları, ebeveyn-antrenör olmanın dezavantajları, ebeveyn-antrenörlüğün olumsuzluklarını önleme ve ebeveyn-antrenörün diğer sporculara etkisi şeklinde adlandırılmıştır. Çalışmanın sonucunda spor ortamlarında farklı rollerde yer alan katılımcılar ebeveyn-antrenörlüğün hem olumlu hem de olumsuz yönlerini dile getirmişlerdir. Katılımcılar ebeveyn-antrenörlerle çalışan sporcuların bu durumdan olumsuz etkilenebileceğini daha sık ifade etmişlerdir. Öte yandan iki rol arasında bir denge kurulduğu takdirde olumlu olabileceği de düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Antrenör, ebeveyn, ebeveyn-antrenör, ikili rol, nitel araştırma

PERSPECTIVES ON PARENT-COACHES IN SPORTS ENVIRONMENTS

Abstract: The key actors in the sports arena, namely athletes, parents, and coaches, are collectively referred to as the “athletic triangle.” The members of this social system interact with each other in complex ways, and these interactions can have significant consequences for children. The stakeholders of the athletic triangle have the capacity to influence and be influenced by each other. However, it is not well understood what situations arise when one of the relationships forming the triangle (coach-athlete, parent-athlete) intersects with the other (both parent and coach). The perspective of the sports community is seen as one of the steps to shed light on this phenomenon. Therefore, the aim of this study is to reveal the perspectives of individuals in sports environments on parents- coaches. Phenomenology was used as the research approach because it allows for the examination and understanding of individuals' perceptions, behaviours, and experiences. In-depth individual interviews were conducted with participants using a semi-structured interview form prepared by the researcher. A criterion sampling method was used, and the study involved 11 participants (5 males, 6 females) who had been involved as athletes, coaches, or athlete parents in any sports branch for at least two years. The interviews lasted an average of 19.12 minutes. The interviews were recorded with the participants' consent and transcribed verbatim by one-to-one transcription after listening to the audio recordings. Codes and categories were obtained from the data through thematic analysis. Accordingly, under the theme of “parent-Coach Perspectives in Sports Environments,” six categories were identified. These categories were named as the advantages of having parent-coaches, disadvantages of having parent-coaches, advantages of being a parent-coach, disadvantages of being a parent-coach, prevention of the disadvantages of parent-coaching, and the impact of parent-coaching on other athletes. In the study, participants in various roles in sports environments expressed both positive and negative aspects of parent-coaching. Participants more frequently mentioned that athletes working with parent-coaches could be negatively affected by this situation. On the other hand, it is also thought that it could be positive if a balance is established between the two roles.

Key Words: Coach, dual roles, parent, parent-coach, qualitative research

* Bu çalışma Sakarya’da düzenlenen VII. Uluslararası Egzersiz ve Spor Psikolojisi Kongresi’nde sözel sunum olarak sunulmuştur.

† Sorumlu Yazar: Ayşegül Funda Alp, Arş. Gör. Dr., E-mail: afundaalp@gmail.com

GİRİŞ

Spor alanının en temel aktörleri olan sporcu, ebeveyn ve antrenörler, Smith ve arkadaşları (1989) tarafından “spor üçgeni” olarak adlandırılmaktadır. Bu üçgene göre sosyal sistemin üyeleri birbirleriyle karmaşık şekillerde etkileşime girer ve bu etkileşimlerin doğası çocuğun psikolojik gelişimi için önemli sonuçlar doğurabilir (Davis ve Jowett, 2010; Weiss, 2003).

Antrenörler, ebeveynlerin ciddi endişelerini ve iyi niyetlerini sporcuların spor deneyimlerinin değerini artıracak şekilde yönlendirebilecek konumdadırlar. Öte yandan, ebeveynler de yakınlık, bağlılık ve tamamlayıcılık duyguları ile tanımlanan ikili antrenör-sporcu ilişkisinin kalitesini etkileyebilmektedir (Jowett ve Timson-Katchis, 2005). Dolayısıyla spor üçgeni paydaşları birbirlerini etkileme ve birbirlerinden etkilenme özelliğine sahiptir. Dahası, spor üçgeninde yer alan paydaşların birbiriyle ilişkisinin başarıya ulaşmada ve sağlıklı spor ortamlarının yaratılmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Ancak bazı ender durumlarda sporcunun ebeveyni aynı zamanda antrenörlük rolünü de üstlenebilmektedir. Kimi yazarlar tarafından “ailesel antrenörlük” (Jowett, 2008) olarak da adlandırılan bu durum uluslararası literatürde yaygın olarak ebeveyn-antrenörlük (parent-coaching) terimiyle ifade edilmektedir. Hem ebeveynlik hem de antrenörlük rollerini yürüten bireyler de “ebeveyn-antrenör” (parent-coach) olarak isimlendirilmektedir.

İki rolü de üstlenen ebeveyn-antrenörle birlikte spor üçgeninde bir kırılım yaşanmaktadır. Bu nedenle sporcu ve ebeveyn-antrenör arasında tek düzlemli bir ilişki ortamı kurulmaktadır. Bu süreçte çocuk-sporcuların ebeveyn-antrenörleriyle kurdukları ilişki ve bunun spor ortamına yansması da dikkate değer görülmektedir.

Antrenör-sporcu ilişkisiyle eş zamanlı olarak ortaya çıkan ebeveyn-çocuk ilişkisi, ilk başta antrenörlerin ve ebeveynlerin birlikte etkili bir şekilde çalışmasının zorluğunun çözülmesi veya ebeveynlerin çocuklarını herkesten daha iyi tanınması gibi ebeveynler için birçok cazip fayda sunuyor gibi görülebilmektedir. Ancak, antrenörlükte ikili ilişkilerle ilgili zorlukların oldukça fazla olduğu ve bu olguyu daha iyi anlamak ve en iyi uygulamalar için belirli öneriler sunmak amacıyla bir dizi araştırma yapılması gerektiği bildirilmiştir (Jowett, 2008; Jowett, ve ark., 2007; McCann, 2005). Ebeveyn-antrenörlük dikkat edilmesi gereken bir olgudur zira antrenör, sporcu, ebeveyn üçlüsünün aksine, ebeveyn-antrenörlükte tüm destek ve katılım aynı kişi tarafından sağlanmaktadır.

Ebeveyn-antrenörlük teriminin doğuşuyla bu alanda yapılan çalışmalar artmış ve konuya dair farklı branşlarda nitel ve nicel çalışmalar yürütülmüştür (McCann, 2005; Ormond ve Holt, 2021, Schmid ve ark., 2015). Buna karşın ülkemizde konuyla ilgili çalışmaların henüz gün yüzüne çıkmadığı görülmektedir. Ancak özellikle yurtdışı literatürü ele alındığında bireysel ve takım sporları branşlarında ebeveyn-antrenörlüğün çeşitli yönleriyle araştırıldığı ve irdelendiği gözlemlenmiştir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde çalışmaların çoğu genellikle ebeveyn-antrenör ve çocuk-sporcu çiftlerine odaklanırken (McCann, 2005; Weiss ve Fretwell, 2005; Larson-Casselton, 2012; Eliasson, 2019) bazıları ise yalnızca ebeveyn-antrenörleri (Coble, 2010; Elliot ve Drummond, 2017) ya da çocuk-sporcuları (Schmid ve ark., 2015) çalışmalarının merkezine almışlardır. Ayrıca hem ebeveyn-antrenörlerle hem de çocuk-sporcularla yürütülen çalışmalarda görüşmeler sonucunda spor ortamındaki diğer ebeveyn ve kulüpteki diğer çocuk-sporcularla yaşanan zorluklara değinen alt temalar tespit edilmiştir (Kerins ve ark., 2017; Ormond ve Holt, 2021). Ebeveyn ve sporcularla yapılan araştırmalar olsa da doğrudan “spor ortamındaki diğerleriyle” yapılan çalışmalara pek rastlanmamaktadır. Dolayısıyla spor ortamında ebeveyn-antrenörün varlığının ortamda ne gibi etkiler doğurabileceğine dair çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Zira gerek bireysel gerekse takım sporlarında sporcuların

birbiriyle ve antrenörleriyle kurdukları ilişki hem başarı anlamında hem de sağlıklı spor ortamı yaratmada etkili görünmektedir. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı spor camiasında bulunan ve farklı rolleri olan kişilerin (sporcu, antrenör, ebeveyn) ebeveyn-antrenörlüğe bakış açılarını ortaya koymaktır. Bu çalışmanın özgünlüğünü, ebeveyn-antrenörlük olgusunun spor ortamındaki etkileşimlerini derinlemesine incelemeyi amaçlayarak Türkiye’deki literatürde bu konuya dair mevcut boşluğu doldurma hedefi oluşturmaktadır.

Bu kapsamda bireylerin duygu ve düşüncelerine ulaşabilmek adına nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş ve araştırmanın temel sorusu şu şekilde oluşturulmuştur:

- Spor ortamının paydaşlarından olan ve sporcu üçgeni olarak belirtilen; sporcu, antrenör ve ebeveynlerin, ebeveyn-antrenörler hakkındaki duygu ve düşünceleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Fenomenoloji, bir olgunun bireylerin yaşadığı deneyimler üzerinden anlamlandırılması ve bu deneyimlerin özünün ortaya konulması için uygun bir yöntem olarak kabul edilmektedir (Creswell, 2013). Bu sebeple çalışmada ebeveyn, antrenör ve sporcu bireylerin algılarının, davranışlarının ve deneyimlerinin incelenmesine ve anlaşılmasına olanak sunduğu için nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Analizler ise felsefi temel olarak tümevarımsal bir yaklaşım doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Grubu

Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt ve kartopu örneklemeden faydalanılmıştır. Ölçüt, katılımcıların en az iki yıl boyunca herhangi bir spor branşında sporcu, antrenör veya sporcu ebeveyni olarak yer alması olarak belirlenmiştir. Sosyal medya ve kulüplere yapılan duyurulara dönüş yapan ve gönüllü olan katılımcılarla çalışmanın örneklemi belirlenmiştir. Yüzme, taekwondo, basketbol, futbol, voleybol, kickboks gibi çeşitli branşlarda sporcu, antrenör ve sporcu ebeveyni olan toplam 11 katılımcı (5 erkek, 6 kadın; $\bar{x}=35,45$) ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1.’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik bilgi tablosu

Takma Ad	Yaş	Branş
Nehir (Sporcu)	32	Futbol
Burak (Sporcu)	20	Kickboks
Can (Sporcu)	23	Taekwondo
Beril (Ebeveyn)	34	Yüzme
Meral (Ebeveyn)	53	Basketbol
Mete (Ebeveyn)	51	Yüzme
Taner (Antrenör)	43	Basketbol
Zeynep (Antrenör)	32	Voleybol
Senem (Antrenör)	42	Futbol
Kardelen (Antrenör)	30	Taekwondo
Kenan (Antrenör)	30	Yüzme

Veri Toplama Araçları

Çalışmada, araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla katılımcılarla derinlemesine bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde kullanılan yarı yapılandırılmış formu hazırlık aşamasında, ilk olarak araştırmacılar tarafından literatür taranmış ve önemli noktalar not edilmiştir. İkinci adım olarak soru havuzu hazırlandıktan sonra üçüncü adımda soru formu nitel araştırma ve spor psikolojisi alanında üç ayrı uzmana gönderilmiştir. Dördüncü adımda uzmanlardan gelen görüş ve önerilerle soru formu son halini almıştır. Sorulardan bazıları aşağıda verilmiştir:

- Antrenörü aile bireylerinden biri olan sporcular hakkında neler düşünüyorsunuz?
- Sizce kendi çocuğunuza antrenörlük etmek kişiye nasıl duygu ve düşünceler hissettirir?
- Sizce antrenörü aile bireylerinden biri olan sporcuların hayatları diğer sporculara göre nasıldır?
- Eğer sporcunuz/ebeveyniniz aile bireylerinizden biri olsaydı sporculuk kariyeri/kariyeriniz sizce nasıl olurdu?

Verilerin Analizi

Görüşmeler katılımcıların uygunluk durumuna göre yüz yüze veya çevrimiçi şekilde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların izinleriyle görüşmeler ses kaydına alınmış ve transkripsiyon işlemlerinde ses kayıtları dinlenerek birebir Word dosyalarına aktarılmıştır. Katılımcıların kişisel bilgilerini korumak adına takma isimler kullanılmıştır. Görüşmeler ortalama 19 dakika sürmüştür. Nitel araştırmalarda veri toplama süresi tek başına belirleyici değildir; önemli olan toplanan verinin derinliği, yoğunluğu ve araştırma sorularını yanıtlamadaki yeterliliğidir (Patton, 2002). Bu anlamda veri doygunluğuna ulaşıldığı an görüşmelere son verilmiştir. Sayılarla değil verilerin derinliği ile ilgili olan veri doygunluğunun (Burmeister ve Aitken, 2012) elde edilen verilerin temsiliyetini arttırdığı düşünülebilir.

Deşifre edilen görüşme metinleri defalarca okunarak veri yakınlığı sağlanmıştır. Sonrasında tematik analiz tekniğiyle verilerdeki kodlar, kategoriler ve tema oluşturulmuştur. Açık kodlama, veride doğrudan ifade edilen içeriklerin dikkatle incelenerek kategorilere ayrılmasıdır (Strauss ve Corbin, 1998). Katılımcıların söyledikleri cümleler kelime ya da kavram düzeyinde parçalanır ve bunlardan açık anlamlar çıkarılır. Örtük kodlama ise verinin altında yatan niyet, duygu veya sosyal bağlamı anlamaya çalışır; daha yoruma dayalıdır (Braun ve Clarke, 2006). Özellikle tematik analizlerde her iki kodlama türünün birlikte kullanılması, daha bütüncül ve derinlemesine bir yorumlama imkânı sunduğu için iki kodlama türünden de yararlanılmıştır.

Tematik analizde sırasıyla şu aşamalar izlenmiştir (Braun ve Clarke, 2006):

- 1) sözel verilerin deşifresi
- 2) ilk kodların oluşturulması
- 3) kategori-temaları aramak
- 4) kategori-temaların gözden geçirilmesi
- 5) kategori-temaların adlandırılması.

Kodlama sürecinde, açık ve örtük kodlamalar dikkate alınarak veri segmentleri tematik kodlarla eşleştirilmiştir. Kodlar, katılımcıların söylediklerinden türetilen anlamlı ifadeler doğrultusunda oluşturulmuştur (Bakınız: Figür 1). Kodlar örneğin, “ebeveyn-antrenöre sahip olmanın avantajları”, “ebeveyn-antrenör olmanın avantajları” gibi genel kategoriler altında toplanmıştır. Kategoriler de “spor ortamındaki bireylerin ebeveyn-antrenörlere bakış açısı” adlı tek bir tema altında yer almıştır.

Figür 1. Kodlama Örneği

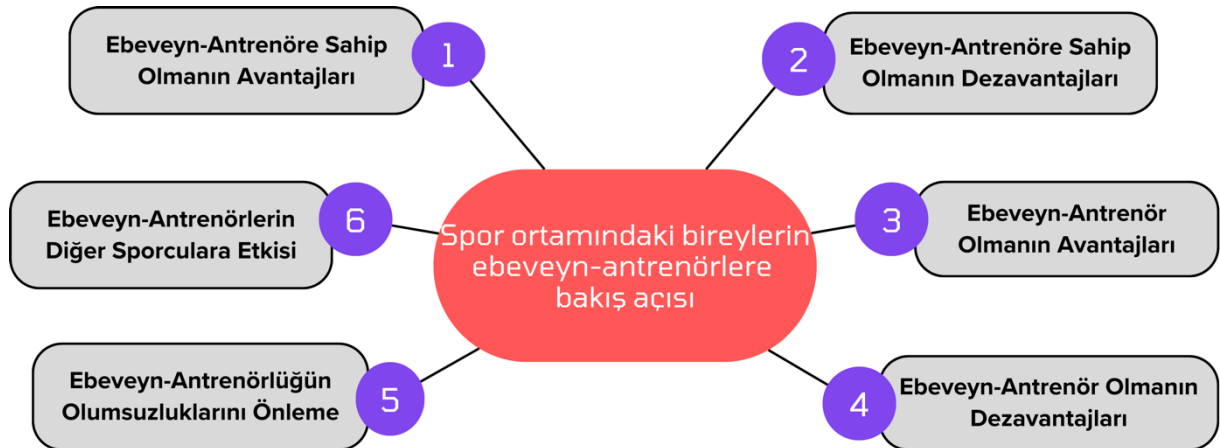
“Çocuğumu da kötü etkileyebilirim. Yanındaki diğer sporcuların bana olan aidiyet duygusunu da kötü etkileyebilirim. Hem grubu yönetme adına hem diğer çocukların benim adaletimin şaşacağı düşünmesi bile yeterli zaten. Şaşmasa bile herkese eşit dönüt versem bile eşit tonajda yaklaşsam bile ciddi manada sıkıntı yaşayabilirim...” (Kenan)	Diğer sporcuların aidiyet duygularını kötü etkileme Takımı/grubu yönetmekte zorluk yaşama
“Özellikle antrenmanlarda sporcular kesinlikle hocam demeliler anne-babalarına bence. Çünkü diğer öğrenciler onun aynı zamanda kızı olan öğrencisiyle olan ilişkisinin daha yakın olduğunu gördüklerinde bundan etkilenebilirler diye düşünüyorum.” (Can)	Ebeveyn ve antrenör rollerini ayırtırmak

Analizlerin güvenilirliği için iki araştırmacı arasında kodlama süreci hakkında görüş birliği sağlanmış ve uzlaşma sağlanamayan durumlar istişare edilerek çözüme kavuşturulmuştur. Kodlayıcılar arası güvenilirlik, veri segmentlerinin tutarlı şekilde eşleşmesi ile sağlanmıştır. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini arttırmak amacıyla katılımcı teyidi ve uzman görüşüne başvurulmuştur. Katılımcılardan geri bildirim, yazılı olarak alınarak transkriptler üzerinden doğrulama sağlanmıştır. Uzman görüşü alınan uzmanlar, spor psikoloji ve nitel araştırma alanlarında deneyime sahip olup, toplamda üç uzmandan görüş alınmıştır. Uzmanların görüşleri doğrultusunda kod-kategori arasındaki ilişkiler yeniden gözden geçirilmiş ve bulguların geçerliliği artırılmıştır. Tüm bu işlemlere ilaveten analiz süreci şeffaf bir şekilde açıklanarak araştırmada aktarılmıştır. Ayrıca katılımcıların görüşmede açıkladıkları düşüncelerine doğrudan alıntı yapılarak bulgular bölümünde yer verilmiştir.

BULGULAR

Analizler sonucunda spor ortamlarında ebeveyn antrenörlere bakış açısı teması altında 6 kategori ve kategorilerin altında 74 kod oluşturulmuştur. Kategoriler Şekil 1.'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Spor ortamındaki bireylerin ebeveyn-antrenörlere bakış açısı temasına ait kategoriler

Katılımcıların doğrudan alıntılarına kod-kategori tabloları altında yer verilmiştir.

Tablo 2. Ebeveyn-antrenöre sahip olmanın avantajları kategorisine ait kodlar

Kodlar	Kategori
Küçük yaşta branşı tanıma	Ebeveyn-Antrenöre Sahip Olmanın Avantajları
Daha açık iletişim kurma	

Yakın hissetme
Daha iyi anlaşılma ve tanınma
Bilgiye daha çabuk ulaşım
Branşı daha fazla uygulama /daha fazla antrenman yapma
Pozitif ayrımcılık
Ailenin federasyonla bağlantısı
Güven ortamı
Sporda ilerleme kolaylığı
Ekipmanlara kolay ulaşım
Düzenli olmak
Daha küçük yaşta gözlemlenebilme / keşfedilme
Daha rahat olma
Daha başarılı olma
Özgüvenli olma

Katılımcılar ebeveyn-antrenöre sahip olmanın çocuk-sporculara birtakım avantajlar sağladığını ve bunun daha spora başlama sürecinde bile erken yaşta branşı tanımayla görüldüğünü ifade etmişlerdir. Avantajlar arasında diğer sporculardan daha yoğun antrenman yapabilme imkânı, güvenli bir ortama sahip olma, antrenörün federasyonla olan ilişkilerinin güçlü olması, ayrıca ev içinde de sporun sağladığı düzen ve bilgiye daha çabuk ulaşma gibi avantajlar sağladığı, bu avantajların da sporda ilerleme kolaylığı ve daha başarılı olma gibi diğer avantajlarla ilişkilendirildiği de görülmüştür. Katılımcıların bazı ifadeleri şöyledir:

“Şimdi ebeveyn olarak düşünmeyip antrenör olarak düşünsem, iki oyuncu da eşdeğer olsa kendi oğlumu (milli takıma) alırım diye düşünüyorum. Eşdeğer olduğu durumda ama.” (Mete)

“Yani, daha dediğim gibi daha açık konuşabilirsin babanla. Antrenör olduğu zaman aynı şekilde annenle. Sıkıntılarını dertleri anlatabilirsin. Hani seni daha iyi anlayabilirler. Aynı zamanda çocukluktan beri onu daha iyi tanır. Tabii hal ve hareketlerini daha iyi bilir. O yüzden.” (Burak)

“Tek avantajı ne olabilir... Ha, bilgiye daha çabuk ulaşmak açısından kolaylık sağlar. Daha fazla vakit harcayabilir kişi kendi çocuğu için. (Beril)

“Yani branşa daha aşinalar en başta her şeyden önce branşa daha aşinalar çünkü ufak yaşlardan branşı tanıyorlar.” (Kenan)

“Aileler ne kadar bu noktada çocuklarını üzerse üzsün bir noktadan sonra hoca olarak federasyonla olan ilişkilerini bu anlamda çocuğuna pozitif olacak şekilde, ama diğer çocuklara negatif yansıyacak şekilde hak kayırmaya hani giriyor. Çünkü federasyonla olan bağlantıları kendi çocuğunu milli takım kampına yazdırmak, kendi çocuğunu seçmeye götürebilmek adına ekstra bir çaba haline dönüşebiliyor.” (Zeynep)

Tablo 3. Ebeveyn-antrenöre sahip olmanın dezavantajları kategorisine ait kodlar

Kodlar	Kategori
Yüksek beklenti	Ebeveyn-Antrenöre Sahip Olmanın Dezavantajları
Yüksek frekansta tepkiler görme	
Kaygı ortamı	
Yeri geldiğinde antrenörün sert davranamaması	
Aile ilişkilerinin birbirine girmesi	
Ebeveynin diğer velilerden daha sert olması	
Branştan uzaklaşma	
Baskı altında olmak	
Rol karmaşası yaşamak	

Duygusal destek beklerken performansa dönük beklentiyle karşılaşma
Evin içinde sporcu kimliğinin devam etmesi
Ebeveynin duygularını işe karıştırması
Sorumluluk altında ezilme
Bıkma / bıkkınlık
Adil antrenör imajı için feda edilme
Sahada kalması gereken problemlerin evde devam etmesi
Ekstra tepkilere maruz kalma
Fiziksel şiddete daha kolay uğrama
Çok kontrollü ortam
Ebeveyn-antrenörün başarısını kendi çocuğuyla kanıtlama çabası
Disiplin eksikliği
Ebeveyni antrenör olarak görememe / kaale almama
Ailevi ilişkinin zayıflaması/yıpranması
Kıskançlık
Arkadaşlık ilişkilerinin bozulması

Katılımcılar ebeveyn-antrenöre sahip olmanın, sağladığı avantajların yanı sıra ve çoğunlukla dezavantajlar yarattığını ileri sürmüşlerdir. Ebeveyn-antrenörlerin kendi çocuğundan yüksek beklentileri olması ve ona karşı daha yüksek tepkiler verebilmesi, kaygı ortamı yaşanması gibi durumlar sonrası sporcunun spordan uzaklaşmasıyla bile sonuçlanabileceğini ifade eden katılımcılar rol karmaşası yaşandığından ve bunun pek çok zorluklara yol açabileceğinden bahsetmişlerdir. Ebeveynin aynı zamanda antrenör olmasının bazen sporcuların disiplin eksikliği ve kaale alamama gibi durumlar yaşattığı, ailevi ve sosyal ilişkilerinden de zedelenebileceği ifade edilmiştir. Katılımcılar ebeveyn-antrenörün kendi çocuğunun adil imaj kaygısı için çoğu kez daha fazla cezalandırılarak ya da yeteri kadar takdir edilmeyerek hem duygusal hem fiziksel olarak etkilendiğini vurgulamışlardır. Bazı ifadeler şu şekildedir:

“Baskı altında olduklarını düşünüyorum. Çünkü yani ebeveynle kurulan ilişki antrenörle kurulan ilişki roller karmaşıklaşıyor. Rollerin birbirinin yerine geçtiği görülebilir. (...) Dedim gibi o ikisi farklı roller, hani evimde bir antrenör istemezdim. Çünkü antrenöre duyulan saygı, nasıl ifade edeyim dışarıdan birinin söylediği bir şey etki edebilirken olumlu bir etki edebilirken bir davranış değişikliğine yöneltebilirken ev içerisindeki zaten hani çocuk ve ebeveyn çatışmaları bunlar var. Hep süregelen olması gereken belki de ilişkilerde. Ama bu çatışmalarda antrenör olarak mı söylüyor bana ebeveynim olarak mı söylüyor? Bu ikileme düşmek istemezdim. Çünkü antrenörün söylediği şeyi dikkate alıp uygulayabilecekken ebeveynim söylediği için buna tepki oluşturabilirdim.” (Nehir)

“Ya bence daha zor çünkü çok kontrollü bir yapı var yani bir de şöyle bir şey hani antrenörün geçmişinde başaramadığı bazı değerler var yani bazı durumlar var bunu kendi çocuğu üzerinden kanıtlamaya çalışabilir. Çocuk buna reaksiyon vermeyebilir. Yani çocuğun yeteneği sınırlı olabilir. Dolayısıyla bu baskı ona olumsuz yansır. Onun da bu durumu takım arkadaşlarına olumsuz yansıtılabileceğini düşünüyorum. O yüzden bence baktığında dezavantajlı bir durum.” (Senem)

“Bu antrenörlerinin çocuklarının ciddi sıkıntıları olabiliyor çünkü beklenti var. Onun babası şampiyondu o da şampiyon olmalı. Onun annesi en hızlıydı o da en hızlı olmalı gibi. Hele ki çok kontrolcü, baskıcı bir aile yapısı varsa. Çünkü beklenti çok yüksek.” (Kenan)

“Çocuğunuza çoğu zaman haksızlık ediyor olacaksınız aslında. O dengeyi sağlamak adına, şey yapacaksın, yani çocuğum aman diğer çocuklar böyle düşünür diye belki de aslında vermen gereken şeyi bile, takdiri bile tam veremeyeceksin yani. O yüzden tam bir zarar olacak ortada. Belki bireysel sporlarda şey olabilir. Onun dışında, o bile, onun annesi onla daha fazla ilgileniyor benle ilgilenmiyor (diyebilir). (...) çocuk onlardan da etkilenecek yani doğal olarak. Arkadaşlık ilişkileri de bozulacak falan. İyice...” (Beril)

“Takımdaki diğer bireyler tarafından kayırılıyormuş gibi algılanmaması için ekstra kendi çocuğunu ezme, işte takımda birine bağırılacaksa bu kaptanın bile hatası olabilir, önemli değil. Dönüp çocuğuna bağırma noktası var. Ya da işte kaybedilen şampiyonluğun acısını kendi sevdiğine daha çok dış geçirebildiği için onu rahatça kırabilme şeyini biletini ona vermiş oluyor belki de sunmuş oluyor. (Zeynep)

“Anne babanın bazen zorlamasıyla tamamen bu daldan uzaklaşabilir. (..) Normal bir sporcu belki antrenmandan çıktıktan sonra normal bir hayata geçip kafasını dağıtabilir belki ama diğeri hep orda belki anne babası da orada olduğu için daha çok orada kalmak onla muhatap olmak zorunda belki bu sıkabilir. O açıdan dezavantaj olabilir onlar için.” (Meral)

“Yani şu şekilde avantajını kullanan sporcular da var çok başarılı antrenör arkadaşlarımızın çocukları var. Evet gerçekten hatta uzun süreli oluyor onlarınki de bu şekilde. Kesinlikle devamlılığı oluyor ama bu 10 kişide 3 kişidir olarak düşünüyorum. Ya oranlama açısından. Ya var mı? Var. Ama daha çok bıkmış daha çok sorumlulukları altında ezilmiş daha çok başarısızlıklarının sebebi antrenör çocuğu olan çok fazla sporcu tanıyorum.” (Kardelen)

“Antrenörü aile bireylerinden biri olanlarda benim genel gözlemim disiplin eksikliği oluyor. Başka? Hoca olarak görememe olabilir.” (Can)

Tablo 4. Ebeveyn-antrenör olmanın avantajları kategorisine ait kodlar

Kodlar	Kategori
Sürekli çocukla birlikte olmak	Ebeveyn-Antrenör Olmanın Avantajları
Zaman tasarrufu	
Maddi tasarruf/avantaj	
Çocuğuma iyi mi kötü mü davranılıyor endişesinin olması	
Tatmin duygusu	
İşin içinde olmak	
Daha iyi kontrol edebilme/denetleme	
Kendi çocuğunun huyunu daha iyi bilme	

Ebeveyn-antrenör olmanın avantajları arasında diğer ebeveynlerin erişemeyeceği sürekli çocuğuyla birlikte olmak ve ayrı bir tatmin duygusu yaşamak gibi durumlar öne çıkmaktadır. Zaman ve maddi tasarrufların yanında kendi çocuğunun huylarını daha iyi bilme ve onu daha iyi kontrol edebilme de katılımcılar tarafından avantajlar arasında gösterilmiştir. Konu hakkındaki bazı ifadeler şöyledir:

“Bir de işte bizim kafamızda böyle hep şey oluyor acaba hani antrenörü iyi mi davranıyor kötü mü davranıyor, ya da doğru mu yanlış mı? Ama zaten kendisi hani anne baba olduğu için biliyor ki doğru davranıyor. Kafası en azından o noktada rahat yani. Ya da kulübe gittiklerinde biliyor ki kötü davranılmayacak. O tür avantajları vardır.” (Meral)

“Aile adına avantajlı. Niye avantajlı olur. Çocukta sizle birlikte sürekli. Aynı ortamda götürürsünüz beraber hareket edersiniz. Çok daha vakitten tasarruf, nakitten tasarruf (güler) yani sonuçta spor için de bir para harcıyorsunuz yani her açıdan bir faydası olacaktır aile için.” (Beril)

“Normalde dediğim gibi antrenör-veli yani sporcu ve ebeveyni arasındaki bağ çok önemli siz bunu antrenör olduğunuzda kolaylıkla yönlendirme açısından bakış açısı açısından tek bir kişide toplamış oluyorsunuz bu da tabii ki bir kolaylık sağlıyor. Yani sporcunun gelişiminde, zaman ayırmasında her türlü şeyde nasılsa zaten biliyorsunuz işin içindesiniz hani evet. Daha avantajlı, çünkü bir başkasının çocuğunu eğitmek onu yönlendirmek daha zorken kendi çocuğunu eğitmek ve yönlendirmek daha kolay tabi her şey istediğiniz gibi giderse.” (Kardelen)

“Kendi çocuğuna antrenörlük ederken onun kişilik özelliklerini, huylarını, kesinlikle diğer öğrencilerden daha iyi biliyorsun, biliyor oluyorsun. Ve bu yüzden de maç öncesindeki motivasyon toparlanması olsun veya istikrarın sağlanmasına yönelik tedbirlerin artırılması olsun. Yani biliyorsun sen çocuğunun eşik

değerini de biliyorsun. Ne zaman çalışmak istemeyeceğini de biliyorsun. Ona göre hareket edebilirsin.”
(Can)

Tablo 5. Ebeveyn-antrenör olmanın dezavantajları kategorisine ait kodlar

Kodlar	Kategori
Diğer sporcuların aidiyet duygularını kötü etkileme	Ebeveyn-Antrenör Olmanın Dezavantajları
Takımı/grubu yönetmekte zorluk yaşama	
Sporcular tarafından adaletsiz algılanma kaygısı	
En iyisini bildiğini düşünme	
Adil olma endişesi	
Sporcuların alınganlık yapması	
Aile ilişkilerinin yıpranması	
Doğru düşünememe/duygusal düşünme	
Çocuğun antrenörü önce anne baba olarak görmesi	
Rol karmaşası	
Kaale alınmamak / ciddiye alınmamak	
Kendi çocuğuna haksızlık etme	
Gerginlikleri eve taşıma	
Kendi hırsını çocukla tatmin etme	
Aşırı tepkiler verme	
Merak duygusunun kaybolması	

Ebeveyn-antrenör olmanın sıklıkla takımı/grubu yönetmekte zorluk yaşama, adil olma endişesi, duygusal düşünme, kaale alınmamak ve adaletsiz algılanma dezavantajları ile ilişkilendirildiği görülmüştür. Katılımcılar ebeveyn-antrenörlerin gerginlikleri eve taşıyabileceğini, kendi çocuğuna haksızlık yapabileceği ve aşırı tepkiler verebileceğini dile getirmişlerdir. Rol karmaşasının ve ikili rol dengesinin sürdürülme zorluğundan da bahseden katılımcıların arasında kendisi de antrenör olmasına karşın kendi çocuğuna dezavantajlar sebebiyle antrenörlük yapmayan antrenörler de tespit edilmiştir. Bu katılımcılar olumsuzluk yaşamamak için antrenörlük yapmayı tercih etmedikleri gibi çocuklarına antrenörlük yapan kişilere de özellikle karışmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden bazıları şu şekildedir:

“Çocuğumu da kötü etkileyebilirim. Yanındaki diğer sporcuların bana olan aidiyet duygusunu da kötü etkileyebilirim. Uyarı sayısını fazla vereceğim için doğal olarak belki daha şiddetli bir uyarı vereceğim. (...) Hem grubu yönetme adına hem diğer çocukların benim adaletimin şaşacağını düşünmesi bile yeterli zaten. Şaşmasa bile herkese eşit dönüt versem bile eşit tonajda yaklaşısam bile ciddi manada sıkıntı yaşayabilirim...” (Kenan)

“Mesela belli branşları çocuğa öğretirken ne bileyim kayağı öğretirken gibi. Çocukla beraber olduğunuz zaman bu tip şeyleri öğrettiğinde çocuğun bir direnci oluyor. Sizi farklı bir konuma koyuyor. Yani öncelikle tabii annesiniz o yüzden ilişkilerin daha iyi devam etmesi adına aslında biraz ayrıştırmak gerekiyor. Bunu başarmak da zor. O yüzden ben her zaman başka birinin onun antrenörü olmasının yönünde şey kullandım. Yani seçenekleri hep oraya doğru yönelttim. Kendim öğretmem yerine hep bir antrenörlerle çalışsın birçok branşta mesela yetkin olmama rağmen. (Beril)

“Yani bence biraz dezavantajı yüksek olabilir. Çünkü orda çocuğu müsabaka esnasında olduğu zaman biraz aşırıya kaçabilir. Doğru düşünemeyebilir. Kendi çocuğu olduğu için.” (Burak)

“O gerginlikleri eve taşıma noktaları. Çocuğuma ekstra bağırma ve onu yıpratma noktasında olmak istemem. Aynı şekilde de önünü açma noktasında da olmak istemem. Yani çünkü birilerinin bir şekilde hakkının yendiğini düşünüyorum.” (Zeynep)

“Duygular devreye girdiğinde o aidiyet devreye girdiğinde biraz daha belki adaletli olmamız gerektiğini düşünüyorum. Bence tabi benim fikrim bu her ne kadar antrenörlük yapsam da kendi çocuğum o yaş

grubunda benimle çalışmasını istemem. Farklı insanlarla çalışmasını adapte olmasını benim olmadığım ortamlarda başka bir antrenörü görmesini ona saygı duymasını isterim. (Senem)

Kendi çocuğuna karşı disiplinin diğer çocuklardan daha zor sağlanabileceği yönünde bir kanaatim var. Ben ebeveyn-antrenör olmak istemezdim. Çünkü dediğim gibi hoca kavramı benim için ailede olmamalı diye düşünüyorum. Yani hoca olarak onu saymam için ve bu spora da daha çok severek ve hevesle yapmam için hocanın aile dışından biri olması gerektiğini düşünüyorum. (Can)

Tablo 6. Ebeveyn-antrenörlüğün olumsuzluklarını önleme kategorisine ait kodlar

Kodlar	Kategori
Ebeveyn ve antrenör rollerini ayırtmak	Ebeveyn-Antrenörlüğün Olumsuzluklarını Önleme
Ailenin bir kenara konması	
Adil olmak/dengeyi iyi ayarlamak	
Başka bir antrenörle çalışıp ona saygı duyması	
Duyguların işe girmemesi	
Tepkileri oyuncuların önünde değil baş başayken verme	
Tüm sporculara eşit ilgi ve özen	

Katılımcılar ebeveyn-antrenörlüğün olumsuzluklarının spor ortamında önlenmesi adına bazı önerilerde ve çıkarımlarda bulunmuşlardır. Hem çocuk-sporcu hem de ebeveyn-antrenörün rollerini ayırtmalarını gerektiği ortaya konmuştur. Ebeveyn-antrenörlerin dengeyi iyi ayarlayabilmeleri ve tüm sporculara eşit ilgi göstermelerinin kendi çocukları ve spor ortamındaki diğer çocuk-sporcuların faydasına olacağı vurgulanmıştır. Konu hakkındaki bazı söylemler şöyledir:

“Ebeveynin gerçekten o çizgiyi diğer sporcularıyla kendi çocuğu arasındaki ilişkiyi doğru değerlendirip adalet dağıtması lazım. Yani antrenörken ebeveyn olmaması gerekiyor. Tabii onu ayarlayabilmesi gerekir. Çocuğuyla antrenman veya maç esnasında ona ebeveyn gibi değil antrenörüymüş gibi davranmak durumunda. O ayrımı o yapacak. Çocuk da bunu kabul edebilmeli. Yani böyle yürütebilecek bir duruma taşınmış olması gerekir ilişkiyi.” (Taner)

“Özellikle antrenmanlarda sporcular kesinlikle hocam demeliler anne-babalarına bence. Çünkü diğer öğrenciler onun aynı zamanda kızı olan öğrencisiyle olan ilişkisinin daha yakın olduğunu gördüklerinde bundan etkilenebilirler diye düşünüyorum.” (Can)

“Ailenin bence bir kenara konması lazım. Annelik babalık ilişkilerinin farklı olması gerekiyor. Yani arkadaşlık da farklı. Aile bireyi olmak da... Bunların hepsinin bence ayrı bir yeri var. Kimlik karmaşasına girmemek gerekiyor. Çocuğu merak edeceksiniz ‘Neler yaptın?’. Bu tip diyaloglara gireceksin. Çocuğun hani oradaki ilişkisiyle ilgili konuşacaksın, sohbet edeceksin. Ama öbür türlü hep bir aradasın, antrenörsün zaten. Yani o spor ortamındaki şeyi biliyorsun. Onların aynı ortamlar yine evde devam edecek. Orda yaptığın hatalar tekrardan konuşulacak. Yani aile ilişkileriyle şey birbirine girmiş olacak. Bence o zamanlar yani değerli geçirilmesi gereken farklı şekillerde, çocuğunla bir arada geçireceğin zamanı kaybetmiş olacaksın. O yüzden olumsuz olacağını düşünüyorum diğerlerine göre.” (Beril)

Tablo 7. Ebeveyn-antrenörün diğer sporculara etkisi kategorisine ait kodlar

Kodlar	Kategori
Takım içerisinde negatif etki	Ebeveyn-Antrenörün Diğer Sporculara Etkisi
Ayrımcılığa maruz kalma hissi	

Katılımcılar ebeveyn-antrenörün olduğu ortamda takım içerisinde negatif bir etki oluşabileceğini ve diğer sporcuların ayrımcılığa maruz kalma hissine kapılabileceğinden bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili alıntılar şöyledir:

“Aynı şekilde bunun örneğini ilköğretimdeki çocuklarda da görebiliriz. Okulda da görebiliriz. Öğretmen anne babanın kendi çocuğuna öğretmenlik yapması gibi. Bence bu, diğer öğrencilerin üzerinde de bazı negatif etkilere sebep olabilir. Onlar da ayrımcılığa maruz kaldığını düşünebilir.” (Can)

“...takım sporunda biri annesiyle çalışıyor mesela, diğerlerinin annesi değilsiniz sonuçta. O zaman orada işte o ayrım iyice ortaya çıkacak. Ne kadar böyle şey olursanız da o çocukların bir bakış açısı olacak yani size. Siz onu kayırırsanız ayrı kayırmasanız ayrı.” (Beril)

“Tamam her zaman deriz, biz sporcularımızı ailemiz gibi evladımız gibi görürüz. Evet ama gerçekten aileden olması hocaya da başka duygular yaşıyor ve başka şekilde davranmasına sebep oluyor. Örneğin ekstra daha fazla fazla özveri verip daha fazla beklenti içerisine girmek bunlardan bence en önemlileri. Çünkü bu fazla beklenti sonrasında sporcuya negatif olarak yansıyor. Ve benim şimdiye kadar ailesiyle çalışan ve kendi gözlemlerimden de örnek verecek olursam hep bunun takım içerisinde negatif bir etkisi olduğunu düşünüyorum.” (Zeynep)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışma sonucunda spor ortamında yer alan sporcu, antrenör ve sporcu ebeveynlerinin ebeveyn-antrenörlere bakış açısı hem ebeveyn-antrenöre sahip olma hem de ebeveyn-antrenör olma durumundaki avantaj/dezavantajlar ile ebeveyn-antrenörlüğün olumsuzluklarını önleme ve diğer sporculara etkisi olmak üzere altı kategoriyle ifade edilmiş ve incelenmiştir.

Katılımcılar ebeveyni antrenörü olan sporcuların; küçük yaşta branşı tanıdıklarını, spor ekipmanlarına kolay ulaştıklarını, daha fazla teknik ve taktik bilgiye erişimleri olduğunu bunun gibi avantajların da sporda ilerlemeyi kolaylaştırdığını ileri sürmüşlerdir. Ayrıca antrenöre diğerlerinden daha yakın hissetme, antrenörle daha açık iletişime sahip olma, düzenli, rahat ve özgüvenli olmak gibi ebeveyn-antrenöre sahip olmanın duygusal ve ilişkisel artılarından da bahsetmişlerdir. Birkaç katılımcı pozitif ayrımcılık ve antrenörün federasyonla olan iletişiminin de sporcu kariyerine avantajı olduğunu ancak bu durumun spor ortamında bulunan diğer paydaşların akıllarında soru işareti bırakabileceğine de değinmiştir. Gençlik sporlarında ikili rollere dair bakış açısını araştıran Weiss ve Fretwell (2005) 6 baba-oğul çiftiyle görüşmeler gerçekleştirmiş ve benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Futbol branşında mücadele eden çocuk-sporcular ve ebeveyn-antrenörler beceri öğretimi, sosyal destek, özel ilgi, yetenek seviyesinin anlaşılması ve sporla birlikte zaman geçirme gibi pozitif yönlerden bahsetmişlerdir. Bu yönlerin ebeveynlerin çocuklarıyla daha yakın bağ kurmaları için zaman ve mekân sağladığı da ileri sürülmüştür (Weiss ve Fretwell, 2005).

Ebeveyn-antrenöre sahip olmanın dezavantajlarında ise ebeveyn-antrenörden gelen yüksek beklenti, maç kayıplarında yüksek tepkiler, kaygı ortamı, baskı altında olmak, bıkınlık, sorumluluk altında ezilme, fiziksel şiddete daha kolay uğrama, ebeveyn-antrenörü kaale almama gibi kodlar tespit edilmiştir. Katılımcılar bazı antrenörlerin ‘kendi çocuklarıyla başarılarını kanıtlamak’ isteyebileceklerini bunun da sporculara olumsuz yansıtılabileceğini dile getirmiştir. Bu gibi dezavantajların arasında aile ilişkilerinde yıpranma ve sporcunun branştan uzaklaşması da sıklıkla vurgulanmıştır. Ebeveyn-antrenöre sahip olmanın sporcuda ciddi bir rol karmaşası yaşatabileceği ve genel olarak sahada kalması gereken problemlerin evde de devam etme riski olduğu da belirtilenler arasındadır. Rol karmaşası ve duygusal iklimin yanı sıra spor ortamında ebeveyn-antrenöre sahip olmanın ortamda yer alan diğer sporcularda kıskançlık yaratabileceği ve ebeveyn-antrenörün kendi çocuğunun da arkadaşlık ilişkilerinin bundan kötü etkilenebileceği ortaya çıkmıştır. Dezavantajlar arasında fiziksel şiddete daha kolay uğrama ve adil antrenör imajı için feda edilme kodları da göze çarpmaktadır. Literatürün bu bulguları desteklediği görülmüştür. Örneğin takım sporlarında yarışan çocuk-sporcular ve ebeveyn-antrenörleriyle yapılan bir çalışmada (McCann, 2005) hem ebeveyn-antrenörler hem de çocuk-sporcular, ebeveyn-antrenörlerin kendi çocuklarına daha sert olduklarına dair yorumlarda

bulunmuştur. Diğer yandan çalışma ebeveyn-antrenörün cinsiyetinin, çocuk-sporcunun ebeveyn-antrenörüyle ilgili geri bildirimine verdiği tepkiye aracılık ettiği ve kız çocuklarının ebeveyn-antrenörlerinin beklentilerini; gerçekçi olmayan ve aşırı eleştirel yorumladıklarını da öne sürmüştür. Bu sebeple kız çocuklarının rol ayrımına daha çok ihtiyaç duyduğunun altı çizilmiştir. McCann (2005) çalışmasında kız çocuklarının ebeveyn-antrenör ilişkilerinde daha fazla zorlandığı raporlamışken, bu çalışmada böyle bir cinsiyet temelli farklılık gözlemlenmemiştir. Bu durum, spor branşı, kültürel bağlam ya da katılımcı profili açısından farklılaşan deneyimlerin etkisine işaret ediyor olabilir.

Bir diğer çalışmada; yüksek beklenti, baskı ve çatışma, eleştiri, empati eksikliği ve olumsuz duygular, isyankâr davranışlar, hataların eleştirilmesi ve ayrıcalıklı muamele de ortaya çıkan olumsuz durumlar arasında yer almıştır. Sporcuların bazı yorumları ebeveyn-antrenörlerin spor ortamında farklı roller ve ayrı sorumluluklar üstlenmeleri gerektiğini ortaya koymuştur (Weiss ve Fretwell, 2005). Literatürde ortaya konulan bu sonuçların da araştırma bulgularını desteklediği görülmüştür.

Ebeveyn-antrenörler için katılımcılar hem zaman hem de maddi tasarruf açısından diğer sporcu ebeveynlerine göre avantajlı olduklarını düşünürken öte yandan antrenör olarak da işin içinde olmanın verdiği olanaklarla çocuk-sporcuyu daha iyi kontrol edebilme ve *‘bir başkası (bir başka antrenör veya sporcu) çocuğumu rahatsız ediyor mu?’* endişesine kapılmadan sürekli çocukla beraber vakit geçirebilmelerini büyük bir avantaj olarak nitelendirmişlerdir. Çocuk-sporcular açısından avantaj-dezavantajlar da olduğu üzere ebeveyn-antrenör olmanın dezavantajları kategorisi de avantajlar kategorisinden daha fazla ve yoğun kodlar içermektedir. Katılımcılar sadece çocuk-sporcunun değil ebeveyn-antrenörün de rol karmaşası yaşayabileceğini, duygusal düşünebileceğini, takımı/ grubu yönetmekte zorluklarla karşılaşabileceğini ve aile ilişkilerinin yıpranabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bu durum, ebeveyn-antrenörlükte karşılıklı olarak rol sınırlarının netleştirilmesi gerekliliğine işaret etmektedir. Ebeveyn-antrenörlüğün en büyük handikaplarından biri de diğer sporcuların aidiyetini kötü etkileme, diğer sporcular tarafından adaletsiz algılanma kaygısı yaşamak olarak belirtilmiştir. Ebeveyn-antrenörlerin ayrıca kendi çocuğuna karşı da ciddiye alınmamak ve antrenörden önce ebeveyn olarak görülme ve bunun disiplin açığı yaratması gibi risklerle mücadele etmek durumunda olduğu görülmüştür. Katılımcılar ebeveyn-antrenörün kendi çocuğuna daha aşırı tepkiler verebilme ihtimalini de vurgulamışlardır. Hatta katılımcıların çoğunluğu antrenör olmalarına rağmen bahsedilmiş olan kaale alınmama, aile ilişkilerinin yıpranması, takımı yönetmekte zorluk çekme, kendi çocuğunun arkadaşlarıyla ilişkisinin etkilenmesi gibi risklerden dolayı bilhassa kendi çocuklarına antrenörlük yapmamayı tercih ettiklerini açıklamışlardır.

Kızlarına antrenörlük yapan 10 anne ile görüşen Coble (2010) çalışmasında dokuz genel boyut ortaya çıkarmıştır. Boyutlar arasında; keyif/zevk, antrenörlüğün olumlu yönleri, antrenörlüğün olumsuz yönleri, zorluklar ve bırakma nedenleri de yer almaktadır. Bu çalışma bulgularına paralel olan sonuçlar, anne olan antrenörlerin olumlu ve olumsuz duygular yaşadıklarını göstermiştir. Çalışma (Coble, 2010) ek olarak kadın ebeveyn-antrenör olmanın zorluklarına da değinmiştir. Baba ebeveyn-antrenörlerle yapılan çalışmada da babalar oğullarının başarılarından gurur duyduklarını, antrenörlük yapma nedenlerinin çocukları olduğunu ve çocuklarına antrenörlük yapmaktan keyif aldıklarını bildirmekle beraber rollerini ayıramama, kendi çocuklarına farklı ilgi gösterebilme ve oğullarına daha fazla baskı ve beklenti yüklediklerinden bahsetmişlerdir (Weiss ve Fretwell, 2005).

Ebeveyn-antrenörlerin, ebeveyn ve antrenörlük rol sınırları arasındaki geçişleri kamusal ve özel bağlamlarda araştıran bir diğer çalışmada ise 20 ebeveyn-çocuk çiftiyle görüşmeler yürütülmüştür (Larson-Casselton, 2012). Hem ebeveyn-antrenör hem çocuk-sporcu için olumlu yönler olarak kaliteli zaman, ilişkisel yakınlık, paylaşılan deneyim öne çıkarken olumsuz yönler arasında ise; toplum içinde ebeveyn ya da antrenör rolünü ikinci plana atmak ve iki rol arasında ayırım yapmanın zorlukları, toplum içinde kayırmacılıktan kaçınmak, toplum içinde kendi çocuğuna karşı daha sert davranmak yer almıştır (Larson-Casselton, 2012). Avustralya’da, futbol branşında yine kendi çocuklarına ebeveyn-antrenörlük yapan 16 kişiyle yürütülen nitel bir çalışmada ebeveyn-antrenörler çocuklarına kasıtlı eleştiri ve sınırlı ödüllendirme yaptıklarını ifade etmişlerdir (Elliot ve Drummond, 2017). İsveç’te yürütülen bir çalışmada da ebeveyn-antrenörlerle görüşülmüştür. Bu görüşme sonucunda; güvenlik ve destek hissi, ebeveyn-antrenörle birlikte eğlenmek, yakın olma fırsatı artılarının yanı sıra antrenörlerin adil olma kaygısı yaşadıkları, kendi çocuklarına daha az takdir ve övgü yönelttikleri ve çocukları tarafından kaale alınmama tehlikesiyle karşılaştıkları görülmüştür (Eliasson, 2019). Çalışmada çocukların yaşadıkları zorluklarla ebeveyn- antrenörlerin bildirdikleri büyük ölçüde uyumlu çıkmıştır. Ebeveynlerin antrenör ve seyirci olarak olumlu ve olumsuz yönlerinin gözden geçirildiği bir başka çalışmada ise ebeveynlerin kendi çocuklarına antrenörlük yapmasının bir dizi faydası ve zararı belirlenmiştir (Witt ve Dangi, 2018). Faydalar arasında; ebeveynlerin çocuklarını herkesten daha iyi tanınması ve böylece ihtiyaçlarını karşılamak için gerekenleri yapabilmesi; ebeveynlerin çocuklarının ruh hali değişimleri ve belirli durumlara verdikleri tepkilerle başa çıkmak için iyi bir konumda olması ve ebeveyn-antrenörlerin çocuklarıyla ortak deneyimler ve anılar yaratabilmesi bulunmaktadır. Ebeveynlerin aşırı müdahil olması, çocukların spor yapmaları gerektiğine kendilerinin değil ebeveynlerinin karar verdiğini düşünmeleri ve olumsuz ebeveyn davranışlarının gençlerin sporu bırakmasına yol açabilmesi ise olumsuz yönler olarak işaret edilmiştir. Ek olarak bu çalışma (Witt ve Dangi, 2018), çocukların ebeveynlerinin antrenörlük taktiklerinden dolayı hayal kırıklığına uğrayabileceğini veya takım üyelerinin antrenör çocuğunun ayrıcalıklı muamele gördüğünü algılayabileceğini, bunun da çocuğun takım arkadaşlarıyla olan ilişkilerine zarar verme potansiyelini doğurduğunu öne sürmüştür. Bu çalışmadaki sonuçlar da bu çalışmayı destekler niteliktedir.

Araştırma sonuçlarının literatürü desteklediği ve bu problemlerin zannedildiği kadar gizli olmadığı ve ortamda bulunan diğer paydaşlar tarafından da algılandığı görülmektedir. Çalışmanın sonucunda spor ortamlarında farklı rollerde yer alan katılımcılar ebeveyn-antrenörlük hakkında hem olumlu hem de olumsuz bakış açılarını dile getirmişlerdir. Ancak katılımcılar ebeveyn-antrenörlerle çalışan sporcuların bu durumdan olumsuz etkileyebileceğini daha sık ifade etmişlerdir. Öte yandan iki rol arasında (ebeveynlik-antrenörlük) bir denge kurulduğu takdirde sağlıklı ve olumlu bir ilişki olabileceği de düşünülmektedir.

Sonda sorular aracılığıyla göze çarpan bazı araştırma sonuçlarına da ulaşılmıştır. Katılımcılardan sadece bir kişi “ebeveynim antrenörüm olsun isterdim / ebeveyn-antrenörlük yapmak isterdim” ifadesinde bulunurken spor ortamı paydaşlarının büyük çoğunluğu ebeveyn-antrenöre sahip olan sporcuların dezavantajlı olduğu konusunda hemfikir ve kendileri böyle bir durumun içinde yer almak istememektedir. Hatta aralarında kendi çocuğuna bilhassa antrenörlük yapmamayı tercih edenler bile bulunmaktadır. Bununla birlikte durum ebeveyn-antrenörler açısından daha dengeli bir dağılım göstermiştir. Katılımcıların bir kısmı avantajlı bir kısmı dezavantajlı bulurken farklılık olmayacağını belirten katılımcılar da olmuştur. Elde edilen sonuçların ilginç kısmı ise ebeveyn-antrenöre sahip olmanın sporcular adına dezavantaj görülürken ebeveyn-antrenör olmanın antrenöre avantaj olarak görülmesidir. Bu da paydaşların ebeveyn-antrenöre sahip olmak ile ebeveyn-antrenör olmak rollerine göre ebeveyn-antrenörlük hakkındaki düşüncelerinin değiştiğini göstermektedir. Neticede ebeveyn-antrenörlüğe dair

sporcu, antrenör ve sporcu ebeveynlerinin olumsuz bir bakış açısının olduğu ortaya çıksa da bu ikili rolün iyi bir şekilde, dengeli yönetildiği takdirde olumlu ve avantajlı bir durum olabileceğinin ifade edildiği de belirtilmelidir.

Ebeveyn-antrenörlüğe dair çalışmalar yürütülmesine ve spor ortamındaki diğer bireylerin bu durumdan etkilendiği (Kerins ve ark., 2017; Ormond ve Holt, 2021) tespit edilmesine karşın diğer paydaşlarla yapılan çalışmalara rastlanmamıştır. Çalışmanın literatürdeki bu boşluğu doldurduğu ve ülkemizdeki ebeveyn-antrenörlük olgusunun incelenmesine katkı sağladığı düşünülmektedir.

Öneriler

Spora olan katılımın ve ilginin artmasıyla antrenörlerin ve daha az sayıda da olsa ebeveyn-antrenörlerin sayısında her geçen gün artış olması beklendik bir durumdur. Kimi antrenör bu ikili rolü üstlenmeyip çocuğunun hayatında sadece ebeveyn olarak dahil olsa da pek çok antrenörün kendi çocuğuna ebeveyn-antrenörlük yaptığı bilinmektedir. Spor ortamında yer alan diğer paydaşların algıladıkları bu ikili role bakış açıları ebeveyn-antrenörlerin bazı hususlarda nelere dikkat etmeleri gerektiğine ışık tutabilir. Çalışmadan ortaya çıkarılan bazı öneriler şu şekildedir:

- Ebeveyn-antrenörlük ikili rolünü üstlenmeden önce etraflıca düşünülmelidir.
- Ebeveynlik rolünün antrenörlük rolüyle dengeli bir şekilde yürütebileceğinden emin olunmalıdır.
- Bireysel veya takım sporları fark etmeksizin hangi branşta ebeveyn-antrenörlük yapılıyorsa yapılsın branşın dinamiklerine göre hem kendi çocuğunun hem de diğer çocuk-sporcuların yüksek faydası gözetilmelidir.
- Diğer çocuk-sporcular ya da sporcu ebeveynleri için ebeveyn-antrenörler kendi çocuklarını daha fazla cezalandırarak feda etmemelidir.
- Adil görünme kaygısı sebebiyle çocuğunuzu yetersiz veya kısıtlı ödüllendirmekten kaçınılmalıdır.
- Ebeveyn-antrenörler kendi çocuklarına özellikle de diğer sporcuların önünde ayrıcalıklı davranmamalıdır.
- Çocuğun spor ortamında iyi ilişkiler kurabilmesi desteklenmeli ve baskının optimal düzeyde tutulmasına gayret edilmelidir.
- Spor ortamındaki gerginliklerin ev ortamına taşınmamasına ve iki alanın birbirinden olabildiğince ayrı tutulmasına çaba gösterilmelidir.
- Olumlu ve dengeli bir ebeveyn-antrenörlük yürütüldüğünde alınan tatmin çocuk-sporcuyla paylaşılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Burmeister, E., & Aitken, L. M. (2012). Sample size: How many is enough? *Australian Critical Care*, 25(4), 271-274.
- Coble, C. J. (2010). *Female Parent-Coach Experiences Coaching Daughters in Youth Sport*; Doctoral dissertation, Michigan State University.
- Creswell, J. W. (2013). *Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. çev. Mesut Bütün-Selçuk Beşir Demir. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Davis, L., & Jowett, S. (2010). Investigating the interpersonal dynamics between coaches and athletes based on fundamental principles of attachment. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 4(2), 112-132.
- Eliasson, I. (2019). Child-rearing in public spaces: The challenging dual-role relationships of parent-coaches and child-athletes of coaches in Swedish team sports. *Sport, Education, and Society*, 24(9), 1006-1018. <https://doi.org/10.1080/13573322.2018.1528219>
- Elliott, S., & Drummond, M. (2017). The experience of parent-coaches in youth sport: a qualitative case study from Australia. *Journal of Amateur Sport*, 3(3), 64-85.
- Jowett, S. (2008). Outgrowing the familial coach-athlete relationship. *International Journal of Sport Psychology*, 39, 20-40.
- Jowett, S., & Timson-Katchis, M. (2005). Social networks in sport: Parental influence on the coach-athlete relationship. *Sport psychologist*, 19(3), 267-287.
- Jowett, S., Timson-Katchis, M., & Adams, R. (2007). Too close for comfort?: Dependence in the dual role parent/coach-child/athlete relationship. *International Journal of Coaching Science*, 1(1), 59-78.
- Kerins, A., Fernandez, M., & Shinew, K. (2017). Parent coaches' experiences and insights into a youth soccer program. *Journal of Amateur Sport*, 3(1).
- Larson-Casselton, C. (2012). *Navigating the turbulent dual roles of parent/coach*. Doctoral dissertation, North Dakota State University.
- McCann, P. S. (2005). *Parent-coach and child-athlete retrospective perceptions of the dual role in youth sport*. Doctoral dissertation, Michigan State University.
- Ormond, I., & Holt, N. (2021). Harmonious or Conflicted? A Qualitative Study of Father-Coach and Daughter Relationships in Youth Sport. *Journal of Amateur Sport*, 7(2).
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. Sage.
- Schmid, O. N., Bernstein, M., Shannon, V. R., Rishell, C., & Griffith, C. (2015). "It's Not Just Your Dad, It's Not Just Your Coach..." The Dual-Relationship in Female Tennis Players. *The Sport Psychologist*, 29(3), 224-236.
- Smith, R. E., Smoll, F. L. and Smith, N. J. (1989). Parents' Complete Guide to Youth Sports, American Alliance for Health, Physical Education, Recreation, and Dance, Reston, Virginia.
- Strauss A., Corbin J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2nd ed.). Sage.
- Weiss, M. R. (2003). Social Influences on Children's Psychosocial Development in Youth Sports, in Malina, R. M. and Clark, M. A., eds., *Youth Sports: Perspectives for a New Century*, Coaches Choice Publishers, Monterey, California, 109-126.
- Weiss, M. R., & Fretwell, S. D. (2005). The parent-coach/child-athlete relationship in youth sport: Cordial, contentious, or conundrum? *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 75 (3), 286-305.
- Witt, P. A., & Dangi, T. B. (2018). Helping parents be better youth sport coaches and spectators. *Journal of Park and Recreation Administration*, 36(3).